

เนตรชนก คงนุรัตน์ 2555: การพัฒนาเครือข่ายการจัดการป่าชุมชนเขาคอก จังหวัดบุรีรัมย์ ปรินญา วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน) สาขาการใช้ที่ดิน และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: อาจารย์นิตยา เมื่อนมิตร, ปร.ด. 111 หน้า

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ กิจกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ และการพัฒนาเครือข่ายการจัดการป่าชุมชนเขาคอก ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ เก็บข้อมูลด้วยวิธีการใช้แบบสอบถามจำนวน 139 คราวเรือน ใช้การสัมภาษณ์ถึงโครงสร้าง การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การประเมินชุมชนอย่างมีส่วนร่วม การสังเกตการณ์โดยตรง การประชุมกลุ่มย่อย กับผู้นำชุมชน คณะกรรมการเครือข่ายป่าชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิภายในชุมชน ทำการวิเคราะห์การพัฒนา รูปแบบการจัดการป่าชุมชนของเครือข่าย โดยใช้ค่าสถิติอย่างง่าย เช่น ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และค่าเฉลี่ย เพื่ออธิบายผลการศึกษา

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างซึ่งมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 61.87) เป็นเพศชาย ร้อยละ 57.55 เป็นสมาชิกเครือข่ายป่าชุมชน ส่วนใหญ่ร้อยละ 95.70 เกิดในชุมชน และร้อยละ 57.55 ไม่เคยย้ายถิ่น ร้อยละ 82.01 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 84.17 มีอาชีพหลักทำการเกษตร รายได้เฉลี่ย 63,183 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และมีรายได้เสริมส่วนใหญ่จากการรับจ้างทั่วไปในภาคการเกษตร มีรายได้จากอาชีพเสริม เฉลี่ย 52,298 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ร้อยละ 98.56 ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนเขาคอก โดยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 95.68) ใช้เป็นแหล่งอาหาร ร้อยละ 93.53 ใช้เป็นแหล่งเชื้อเพลิง มีส่วนน้อยร้อยละ 25.90 ใช้เป็นแหล่งรายได้ ร้อยละ 8.63 เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ และเพียงร้อยละ 1.44 ใช้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ของเยาวชน

เครือข่ายป่าชุมชนเขาคอกก่อตั้งขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2542 มีจำนวนหมู่บ้านที่เป็นสมาชิก จำนวน 5 หมู่บ้าน มีเป้าหมายเพื่อดูแลรักษาพื้นที่ป่าเขาคอกไว้พึ่งพิง และสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนในเครือข่าย มีลำดับการพัฒนาเครือข่ายเริ่มจากการรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมดูแลรักษาป่า การจัดเวทีสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าทุกหมู่บ้านที่อยู่รอบป่า การรวมตัวเป็นเครือข่ายป่าชุมชนเขาคอก และร่วมกับกรมป่าไม้จัดตั้งป่าชุมชน เพื่อบริหารงานป่าชุมชน ซึ่งมีการดำเนินงานในรูปแบบเครือข่ายกิจกรรมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับปานกลางมีคะแนนน้ำหนักเฉลี่ย 0.78 คะแนน มีกระบวนการทำงานและการบริหารจัดการป่าเชิงวัฒนธรรม ชุมชนมีความผูกพันเชิงเครือญาติ และได้พยายามขยายเครือข่ายไปสู่พื้นที่อื่นๆ เห็นได้จากการขยายแนวคิดในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไปสู่พื้นที่ใกล้เคียง จากเดิมมีพื้นที่ป่าที่ในการดูแลประมาณ 1,500 ไร่ ดูแลโดย 5 หมู่บ้าน ขยายเครือข่ายเป็นดูแลพื้นที่ป่าที่ประมาณ 3,500 ไร่ ดูแลโดย 8 หมู่บ้าน

ลายมือชื่อนิติต

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก